

HD
20
23

HÖGSTA DOMSTOLENS VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet_____	s. 5
Två nya justitieråd _____	s. 9
En säkrare och öppnare domstol _____	s. 14
Tryckfrihetsförordningen _____	s. 35
Rättsfall i korthet _____	s. 36
Några händelser under året_____	s. 42
Statistik _____	s. 44
Högsta domstolens ledamöter_____	s. 50

Ordföranden har ordet

Högsta domstolen har, i likhet med många domstolar och myndigheter i Gamla stan och på Riddarholmen i Stockholm, sina lokaler i en byggnad som ursprungligen uppfördes som privat palats åt en adelsfamilj. Att som domstol verka i en sådan byggnad är en förmån, men innebär också utmaningar.

Den s.k. stormaktstiden under 1600-talet innebar att många palats byggdes. Bland dessa kan nämnas Wrangelska palatset och Stenbockska palatset som är två av de byggnader som Svea hovrätt i dag verkar i och Sparreska palatset där Högsta förvaltningsdomstolen har sitt säte.

Det gäller också Bondeska palatset från 1660-talet som sedan 1949 inrymmer Högsta domstolen.

Bakgrunden till att Högsta domstolen i slutet av 1940-talet behövde nya lokaler för sin verksamhet hängde nära samman med den rättegångsreform som genomfördes vid denna tid. En viktig princip i den nya rättegångsordningen var att domstolsprocessen i hög grad skulle bygga på muntlighet. Det innebar att muntliga rättegångar skulle äga rum även i högsta instans. Det behövdes därför bland annat förhandlingssalar och utrymmen för parter och allmänhet.

Fram till 1915 hade Stockholms rådhusrätt verkat i Bondeska palatset. Rådhusrätten flyttade då till det nybyggda Rådhuset på Kungsholmen. Bondeska palatset inrymde därefter olika verksamheter innan det alltså var dags för Högsta domstolen att flytta in.

Innan detta kunde ske krävdes en omfattande ombyggnad och renovering. Arkitekten Ivar Tengbom fick i

uppdrag att leda arbetet som kom att pågå under större delen av 1940-talet. Möbelarkitekten Carl Malmsten och textilkonstnären Märta Måås-Fjetterström involverades också och kom att sätta sin prägel på mycket av inredningen.

I början av 2000-talet var det dags för nya ombyggnader och renoveringsarbeten. Bakgrunden till det var bland annat att det inte längre behövdes tre förhandlingssalar och att antalet justitieråd hade blivit betydligt färre. Genom de åtgärder som då genomfördes kunde anpassningar göras så att samtliga anställda vid domstolen kunde få sin arbetsplats i Bondeska palatset. Tidigare hade domstolens kansli haft sina lokaler i ett annat hus i närheten. Med undantag för de justitiesekreterare som har sina arbetsplatser i Göteborg respektive Lund är Högsta domstolens verksamhet sedan dess samlad under ett tak.

Men efter en tid uppstod nya behov. Diskussioner om nödvändigheten av ytterligare anpassningar hade pågått under många år och i början av 2023 kom nya ombyggnationsarbeten äntligen i gång. Arbetena har pågått under större delen av året och verksamheten i huset har påverkats på olika sätt. Det har bland annat inneburit att domstolens förhandlingar har fått lov att hållas i andra domstolars

Anders Eka

Justitieråd och Högsta domstolens ordförande

lokaler i Stockholmsområdet. Vi är mycket tacksamma för den gästfrihet som dessa domstolar har visat när det gäller att ställa förhandlingssalar till förfogande.

Vad är det då för arbeten som har utförts? I domstolens entré har bland annat en fast säkerhetskontroll installerats. Säkerhetskontrollen ska användas både vid besök och vid förhandlingar i domstolen. För att på ett bättre sätt kunna ta emot besök från allmänheten har också en ny reception byggts. Förändringarna kommer att bli tydliga för de som besöker Högsta domstolen. Även andra åtgärder har genomförts för att förstärka säkerheten vid domstolen. Ombyggnadsarbetena har också avsett vissa andra frågor, exempelvis inrättandet av ett särskilt rum för häktade personer som är här för att delta i en förhandling samt förbättrade sammanträdesmöjligheter för personalen. Arbetet med ombyggnaden behandlas ytterligare längre fram i denna verksamhetsberättelse.

I verksamhetsberättelsen behandlas också olika aspekter av domstolens inre arbete. Bondeska palatset är inte bara en domstolsbyggnad utan också arbetsplats för Högsta domstolens anställda. Ungefär 70 av domstolens ca 90 anställda arbetar i Bondeska palatset medan övriga tjänstgör på distans från Lund och Göteborg. I en artikel i verksamhetsberättelsen presenteras de olika yrkeskategorierna vid domstolen närmare. Som berörs där är frågor om rekrytering och kompetensförsörjning, precis som på många arbetsplatser, ständigt aktuella på Högsta domstolen.

Arbetet med att utveckla Högsta domstolens kommunikation med allmänheten och med media har fortsatt under året. Som ett led i dessa aktiviteter hölls under februari en pressträff för

inbjudna journalister. Från Högsta domstolens sida deltog ett antal justitieråd och kanslichefen. Vi fick då tillfälle att berätta om Högsta domstolens verksamhet och om frågor som var aktuella och viktiga för journalister att känna till. Vissa av de under 2022 särskilt uppmärksammade rättsfallen berördes och vi berättade om några mål där avgöranden var att vänta längre fram.

Även under detta år har Högsta domstolen meddelat avgöranden som har fått stor medial uppmärksamhet och spridning. Det är självklart att detta i grunden är positivt. Högsta domstolens avgöranden berör många och ska därför granskas och diskuteras, och förstås också kunna kritiserars. En livfull diskussion om Högsta domstolens avgöranden ingår som en viktig del i samhällsdebatten. Just frågan om medialt uppmärksammade mål har vi valt att behandla särskilt i en artikel i årets verksamhetsberättelse.

För att underlätta för i första hand media att rapportera om våra avgöranden publicerar vi sedan ett antal år tillbaka i stort sett alltid ett nyhetsmeddelande tillsammans med avgörandet. Nyhetsmeddelandet är avsett att förmedla det viktigaste i avgörandet på ett kortare och mer koncist sätt. I nyhetsmeddelandet framgår hur journalister kan få kontakt med Högsta domstolen om det finns ytterligare frågor eller önskemål om en intervju. I detta arbete ingår också att förlöpande se till så att domstolens hemsida är tillgänglig och användarvänlig.

Det som jag nu har berört och mycket annat finns att läsa i årets verksamhetsberättelse. Det är min förhoppning att det som presenteras upplevs som intressant och stimulerande. Med det sagt hoppas jag på en god läsning om året som gått på Högsta domstolen!

ANDERS EKA
JUSTITIERÅD OCH
HÖGSTA DOMSTOLENS ORDFÖRANDE

vå nya justitieråd

Högsta domstolen har under våren 2023 fått två nya justitieråd; Anders Perklev, som närmast kom från en anställning som president vid Svea hovrätt och Margareta Brattström, tidigare professor i civilrätt vid Uppsala universitet.

Ni har båda studerat juridik i Uppsala. Var det ett självklart val för er?

Anders: Jag gick naturvetenskaplig linje på gymnasiet men brann snarare för samhällsfrågor. När jag skulle bestämma mig för vad jag skulle studera vidare stod valet mellan ekonomi och juridik. Jag har inte någon jurist i släkten och visste nog inte så mycket om juridik, men vid en informations-träff i Lund presenterades juristlinjen på ett sådant strukturerat och förtroendeingivande sätt att det blev avgörande för mig. Jag stod på reservplats och det var något lättare att komma in på utbildningen i Uppsala, varför jag hamnade där. För mig som är från Helsingborg var det spännande att komma till en annan studentstad än Lund, som jag var mer bekant med.

Margareta: Inte heller jag har någon jurist i släkten och precis som Anders hade även jag tidigt ett stort samhällsintresse vilket gjorde att jag började fundera på att studera juridik. Jag hade inte någon egentlig bild av juristyrket. Det enda jag tidigt visste var att jag inte ville hålla på med

familjerätt. Mina studier påbörjade jag i Uppsala ungefär samtidigt som Anders avslutade sina, hösten 1985. Under min studietid var jag inte särskilt aktiv inom nationslivet men det har jag tagit igen under senare år då jag har varit proinspektor vid Värmlands nation. Att vara proinspektor innebär idag framför allt att man representerar det institutionella minnet. Tidigare utsågs dock professorer till inspektorer för att bibehålla ordningen vid nationerna. Långt tillbaka i tiden hade universiteten till och med domsrätt och egna fängelsehålor.

Ni tillträdde båda som justitieråd i Högsta domstolen våren 2023. Vad fick er att söka tjänsten?

Margareta: Jag var juridiska institutionens prefekt i sex år och gick sedan tillbaka till att undervisa och forska. Även om jag trivdes väldigt bra kände jag att jag var redo för en ny utmaning. Det lockade mig att arbeta kollegialt på ett annat sätt än vad jag hade fått göra inom akademien. I Högsta domstolen är även frågorna som tas upp i sig viktiga och relevanta vilket tilltalade mig. ▶

Anders Perklev

Justitieråd

Margareta Brattström

Justitieråd

Anders: Jag tilltalades också av det kollegiala arbetssättet. Efter många år som chef hade jag även en önskan om att få återgå till juridiken och ägna mig åt den på heltid. Chefskapet har varit roligt och inneburit möjligheter att arbeta med mer övergripande frågor, men det tar också mycket tid och kraft i sig, särskilt i en större organisation. Vid intervjun till tjänsten som justitieråd fick jag frågan hur det skulle kännas att, efter lång tid i en chefsroll, inte få bestämma över något annat än sitt eget skrivbord. Det fick mig att fundera, men jag har inte ångrat mitt val utan är väldigt nöjd med min nya renodlat dömande roll här.

Vad har ni fått för intryck från er första tid i Högsta domstolen?

Anders: Det är ett privilegium att få arbeta tillsammans med väldigt kvalificerade kollegor, vissa som jag haft förmånen att arbeta tillsammans med även tidigare i mitt yrkesliv. Det kollegiala arbetssättet i Högsta domstolen är både roligt och stimulerande. Det är också spännande att få fördjupa sig i frågor på ett annat sätt än vad som är möjligt när man arbetar i underrätt; här är det gedigna underlaget från beredningsorganisationen till stor hjälp.

Margareta: Jag instämmer i det som Anders beskriver. I Högsta domstolen är frågan hela tiden vad vi

tillsammans kan göra bättre. Alla har stor respekt för varandra och det som kollegorna skriver. Det är väldigt roligt att bilda ett team och arbeta tillsammans för en bra slutprodukt.

Har ni några farhågor inför arbetet som justitieråd?

Margareta: Måltillströmingen har ju de senaste åren ökat betydligt och det är såklart en utmaning för hela organisationen. Som justitieråd måste du också ha en bredd, där jag snarare har ett djup och är specialiserad i vissa frågor. Som Anders tidigare lyfte fram får vi emellertid stor hjälp av det omfattande underlag som beredningsorganisationen tar fram till oss. Det är något som man inte skulle klara sig utan i den här rollen.

Anders: Ja, den höga måltillströmingen är naturligtvis en utmaning. I Högsta domstolen krävs också en mycket hög grad av noggrannhet. Vi får dock stor hjälp av att det är flera som läser utkast till avgöranden och att vi hjälps åt att tillsammans hitta eventuella fel. Det är en trygghet och gör arbetet hanterbart.

Finns det några särskilda frågor som ni vill se i Högsta domstolen?

Anders: Eftersom jag har sysslat mycket med straffrätt och straffprocessrätt tidigare tycker jag natur- ▶

Anders Perklev
Justitieråd

ligtvis att det är särskilt spännande när sådana frågor dyker upp.

Margareta: Jag hade gärna sett fler frågor med civilrättslig anknytning, kanske särskilt inom familjerätt.

Fanns det något annat yrke än jurist som lockade och vad har ni för andra intressen?

Margareta: Jag drömde om att bli florist och intresset för trädgård och odling finns fortfarande kvar. Dahlior, rosor och pioner är blommor som alla har en särskild plats hos mig. Mina barn bor inte längre hemma men familjen är alltså en viktig del i mitt liv som jag lägger mycket tid på.

Anders: Jag ville bli arkitekt men mina betyg räckte inte för att komma in på den utbildningen så det blev juridik i stället. När det gäller andra intressen kan jag konstatera att arbetet nog har blivit lite av en hobby för mig. Utöver familjen har jag i ärlighetens namn ägnat större delen av tiden åt just juridiken och mina olika uppdrag, ibland både kvällar och helger.

Ni har båda berättat om att det inte var givet att ni skulle bli jurister. Har ni avslutningsvis något medskick till unga jurister i början på sin karriär?

Margareta: Det är en fråga som jag har fått många gånger av studenter. Det viktigaste är att hitta sin egen studiemetod, vilket kan ta tid. Det kan vara bra att ha en plan för livet

och karriären, men den behöver inte stå fast utan man måste vara öppen för att den kan ändras. Som jag nämnde hade jag tidigt uppfattningen att jag inte ville arbeta med familjerätt. När jag vid sidan av min forskning inom fastighetsrätt undervisade inom just familjerätt ändrades den bilden. Det blev i stället det område som jag kom att tycka var roligast och som jag forskade vidare inom.

Anders: Under mina samtal med tillförordnade assessorer och fiskaler som går domarutbildningen brukar jag framhålla att det är viktigt att inte ha för bråttom utan att ge saker tid i yrkeskarriären. Jag tycker även att man ska vara öppen för att prova olika saker. En erfarenhet är att de flesta rättsområden är roliga när man väl har satt sig in i dem och man ska därför inte vara rädd för nya utmaningar. När jag sökte tjänst på Justitiedepartementet efter genomförd domarutbildning hoppades jag på tjänsten på processrättsenheten men blev i stället erbjuden arbete på straffrättsenheten. Straffrätten har därefter utgjort en stor del av mitt yrkesliv eftersom jag senare varit bland annat riksåklagare. Erfarenheten visar att det ofta är små tillfällen som blir avgörande för vilken inriktning yrkeslivet får.

Margareta: Ja, man måste vara öppen för nya utmaningar. Inte minst då påminns man om vikten av att ha en bra juridisk metod!

n säkrare och öppnare domstol

Omvärlden förändras ständigt och medför nya krav, men också nya möjligheter. Även en stabil och traditionsrik myndighet som Högsta domstolen behöver anpassa sig till skiftande förutsättningar för att kunna lösa sin uppgift på bästa sätt.

På senare år har säkerhetsfrågor stått i fokus såväl nationellt som internationellt och utvecklingen på det området påverkar givetvis domstolarna. Det är mot den bakgrunden en naturlig åtgärd att öka tryggheten för medarbetare och besökare i de lokaler som Högsta domstolen verkar i. Men kan man bygga om i ett byggnadsminne? En annan förändring är det ökande intresset för Högsta domstolens avgöranden och medielandskapets snabba utveckling. Vilken betydelse har samhällets informationsbehov för verksamheten? Under året som gått har Högsta domstolen tagit steg mot att bli både säkrare och öppnare.

I 2 3

Ombyggnadsprojektet

Besök från allmänheten

*Hantering av särskilt
uppmärksammade mål*

Ombyggnadsprojektet

Den byggnad där Högsta domstolen bedriver sin verksamhet bär på en rik historia. Att bevara miljöerna i palatset är naturligtvis ett viktigt åtagande mot kommande generationer. För att ett äldre hus ska fortsätta att vara levande måste det dock kunna brukas även av nutida användare. Det kräver anpassningar, och ibland också varsamma ombyggnationer.

En anrik byggnad

Bondeska palatset – där Högsta domstolen har sina lokaler – uppfördes under 1600-talet av riksskattmästaren Gustav Bonde och har en brokig och färgstark historia. Redan innan huset stod klart inträffade den första rättstvisten, då husets arkitekt Jean de la Vallé stämde Gustav Bondes dödsbo för att få ersättning för sitt arbete. I rättegångsakten från 1667 finns, utöver yrkandet om 2 666 riksdaler, även ritningar och beskrivningar av byggnaden bevarade. Huset stod klart 1673 och har sedan dess inhyst såväl Svea hovrätt, Kungliga biblioteket som Stockholms rådhus. Det har fungerat som privatbostäder, huserat brandförsvaret och varit en smedja – ibland samtidigt. I ett kontrakt med en smed som verkade i palatset angavs att grov smidning inte fick ske under tiden som hovrätten var i session.

Uppfört mitt i Stockholms stad har byggnaden fått bilda fond för en rad historiska händelser, såsom Gustav III:s statskupp och mordet på Axel

von Fersen. År 1753 brann palatset, men renoverades och togs åter i bruk av staden.

Högsta domstolen flyttar in

Efter att Högsta domstolen inrättades 1789 hade domstolen under lång tid sina lokaler i Kungliga slottet. Men 1948 infördes en ny rättegångsbalk och det blev nu möjligt att hålla muntliga förhandlingar även i högsta instans. Detta ledde till att Högsta domstolen, som dittills haft ett enbart skriftligt förfarande, behövde nya lokaler. Bondeska palatset var vid denna tidpunkt övergivet och förfallet. Efter omfattande renoveringsarbeten flyttade Högsta domstolen in i oktober 1949.

När Högsta domstolen började bedriva sin verksamhet i palatset hade byggnaden gjorts om för att svara mot de behov som då fanns. Bland annat skapades tre sessionssalar, och merparten av rummen moderniserades för att kunna fungera som tjänsterum. I flyglarna inrättades tjänstebostäder samt häktesrum. ▶

Det bibliotek som uppförts på översta våningen redan på 1800-talet fick dock vara kvar och fungerar än i dag som referensbibliotek för Högsta domstolens ledamöter.

Förändrade tider, förändrade behov

1949 bestod Högsta domstolen av 24 ledamöter. Antalet har sedan dess sjunkit till dagens 16, vilket har gjort att behovet av rum för justitieråden har minskat. Samtidigt har domstolens övriga medarbetare ökat i antal. 1972 inkorporerades Nedre justitierevisionen, som bland annat omfattade de föredragande revisionssekreterarna, i verksamheten och blev Högsta domstolens kansli. För att få plats flyttade Lagrådet till sina nuvarande lokaler på Riddarholmen och fler rum kunde upplåtas åt domstolens personal. När datorerna hade gjort sitt intåg försvann även den gamla skrivcentralen och kontorspersonalen kunde minska i antal.

Den senaste stora ombyggnationen av huset genomfördes mellan 2002 och 2004. I takt med att Högsta domstolens verksamhet renodlats till att utgöra en prejudikatinstans med förnyad betoning på skriftligt förfarande, visade det sig att det inte längre behövdes tre sessionssalar. Efter ombyggnationen fanns enbart en sal, den större på plan 5, kvar. Detta skapade nya utrymmen och 2004 kunde hela domstolens verksamhet, från justitieråd till kansli, registratur och arkiv, rymmas i Bondeska palatset.

I dag arbetar cirka 90 personer på Högsta domstolen. Vissa anställda arbetar på distans från Lund och Göteborg. Det breddar förstået underlaget för rekrytering men ställer också krav på att lokalerna är anpassade

för videokonferenser och andra tekniska möjligheter. Även kansliet har växt i takt med en ökad måltillströmning och i dag finns dessutom yrkeskategorier som it-tekniker, personaladministratör och beredningsjurister som också ska få plats i huset.

Att bygga om i ett byggnadsminne

Omvärldsförutsättningar ändras med tiden och nya krav på tillgänglighet och säkerhet tillkommer. Från domstolens perspektiv finns ett tydligt intresse av att erbjuda en både välkomnande och trygg miljö, för såväl medarbetare som besökare. Om domstolen ska kunna stanna kvar i huset behöver byggnaden utvecklas. Mot denna bakgrund genomfördes under 2023 ännu en omfattande renovering av det Bondeska palatset.

Bondeska palatset är som framgång en anrik och välbevarad byggnad. Palatset är också statligt byggnadsminne sedan 1949. Att förändra och utveckla lokalerna i ett sådant hus är därför en process med en hel del utmaningar.

Det är många intressen som ska beaktas och slutligen jämkas samman. Statens fastighetsverk äger byggnaden och fungerar som hyresvärd. En del av fastighetsverkets uppdrag är att främja användningen av kulturhistoriskt intressanta miljöer. I det ingår att stödja domstolen i den dagliga verksamheten och säkerställa att byggnaden är ändamålsenligt utformad. Samtidigt har fastighetsverket tillsammans med Riksantikvarieämbetet ett stort ansvar för frågan om ett hållbart omhändertagande för bevarande till kommande generationer. Särskilda krav gäller dessutom för de byggnader som är statliga byggnads- ▶

GARRETT
GARRETT

minnen. Det innebär att om- och tillbyggnader av ett hus som Bondeska palatset behöver genomföras med varsamhet och eftertanke.

Ett projekt med sådana förutsättningar är inte möjligt för en enskild domstol att samordna och driva på egen hand. Domstolsverket har stor erfarenhet av att stötta i liknande arbeten och har därför fungerat som projektledare under ombyggnaden.

Arbetena har genomförts under 2023 men planering och förberedelser sträcker sig betydligt längre tillbaka i tiden. En förstudie inleddes redan 2019. Då konstaterades behoven av att höja säkerheten i samband med besöksmottagande, förhandlingar och omhändertagande av frihetsberövade. De första ritningarna och förslagen har därefter reviderats vid flera tillfällen efter nya studier och analyser. Krav på modern teknik och föreskrifter för exempelvis entré och säkerhetskontroll har behövt vägas mot byggnadsförutsättningar och antikvariska värden. Det har påverkat både utformning och färgsättning.

Nya delar i ett gammalt hus

Vad har då konkret förändrats i Högsta domstolens lokaler? Det synligaste beviset på ett förbättrat mottagande är den nya entrén på plan 3. Den utgörs av ett större inglasat parti som både innehåller en besökslucka och en fast säkerhetskontroll som ska användas vid förhandlingar och större besök. Stor möda har lagts på att anpassa utformningen till den äldre miljön, bland annat genom ett vackert perforerat och bladmonstrat innertak. När Högsta domstolen håller förhandling är delar av lokal-

erna öppna för allmänheten. För de tillfällena finns det numera också en större reception innanför den nya entrén.

I en annan del av lokalerna har det inretts ett särskilt utrymme för frihetsberövade, något som har saknats i huset i modern tid. I rummet har det installerats teknik som gör det möjligt att delta i förhandlingarna via länk från sessionssalen, om det skulle visa sig nödvändigt.

De delar som allmänheten har eller vid förhandlingar får tillgång till har också utrustats med kameraövervakning. Detsamma gäller vissa områden på utsidan av huset.

Från och med inledningen av 2024 kommer Högsta domstolen alltså återigen att kunna använda Bondeska palatset för förhandlingar och sammanträden, efter att under byggtiden ha lånat förhandlingslokaler av andra domstolar i regionen. Den studiebesöksverksamhet som har varit pausad återupptas också. De nya inslagen i huset kommer att medföra ökad tillgänglighet och trygghet, för både medarbetare och besökare. Ett långt och stundtals krävande arbete är därmed avslutat. Resultatet är en säkrare och öppnare domstol.

Hej Magnus Lind!

Du har varit ordningsvakt på Högsta domstolen sedan 2022. Hur har det varit att arbeta här under ombyggnationen?

– Jag tycker det har fungerat bra, framför allt har kontakten med entreprenörerna flutit på fint. Jag är mycket ute i verksamheten och träffar de olika yrkesgrupperna. På så sätt har jag blivit lite av en "spindel i nätet". Det har varit mycket jobb, men jag har varit ansvarig för ombyggnadsprojekt på domstolar tidigare och jag tycker att det är en rolig utmaning.

Vad kommer vara den största förändringen efter ombyggnationen?

– Det blir framför allt en stor säkerhetsökning för både personal och besökare, vilket kommer ge en bättre arbetsmiljö för alla som vistas i våra lokaler.

Vad ser du mest fram emot just nu?

– Att ombyggnationen blir klar och att få se resultatet! Men även att vår avdelnings arbetsuppgifter kommer att utvecklas i förnyade och mer ändamålsenliga lokaler.

2

Besök från allmänheten

För att vara en allmän domstol är det relativt sällan som allmänheten har anledning att besöka Högsta domstolens lokaler. Men utöver de förhandlingar och sammanträden som genomförs här förekommer förstås också besök av parter och studiebesök.

Bondeska palatset ligger centralt i Stockholm med omedelbar närhet till Riksdagen, regeringskvarteren, Kungliga slottet och Gamla stan.

Även om många stockholmare och turister är bekanta med utsidan av huset är det förhållandevis få som har sett det från insidan. Jämfört med andra allmänna domstolar,

alltså tingsrätter och hovrätter, är de flesta delarna av Högsta domstolens lokaler mera sällan tillgängliga för de som inte arbetar här. Det viktigaste skälet till det är att handläggningen till övervägande del är skriftlig och genomförs vid föredragningar som varken parter eller allmänhet närvarar vid. Trots att de offentliga förhandlingarna i Högsta domstolen

har ökat något under senare år är det fortfarande inte fråga om fler än högst några tillfällen varje månad.

Parter i domstolens mål kan förstås ha intresse av att besöka domstolen i alla fall. Så sker också med jämna mellanrum. Sedan lång tid tillbaka (och före den senaste ombyggnaden av Högsta domstolens entré, se den särskilda artikeln om byggprojektet här ovan i verksamhetsberättelsen) har sådana besök tagits emot av registratorkontoret i husets bottenvåning. Personalen där har varit den första kontakten för parter och allmänhet.

Det är en handfull besökare som varje dag vänder sig till domstolen, till exempel med frågor om målen eller med begäran om att få ut allmänna handlingar. Ibland vill någon part lämna in ytterligare material i ett pågående mål eller lämna synpunkter. Eftersom Högsta domstolen är slutinstans är det naturligt att inte alla som tar kontakt med domstolen är nöjda med målets utgång i underinstanserna. Kanske har de också önskemål om hur handläggningen bör gå till här. Registratorn Anne Karjalainen har goda erfarenheter av besöksmottagandet.

– De flesta som kommer till domstolen har tydliga frågor som vi har stor vana vid att snabbt kunna ge ett svar på. När det gäller mer detaljerade frågor om handläggningen i enskilda mål har vi stöd av både de administrativa fiskalerna och de föredragande juristerna. De kan lämna besked när vi ringer dem men kommer i vissa fall också ner till besöksdisken och förklarar på plats.

Efter att ombyggnaden slutförts har besöksmottagandet flyttats upp till den stora entrén. Förutsättningarna för besöken har därmed förbättrats. Nya rutiner och samarbetsformer mellan de olika medarbetargrupperna har behövt utarbetas, mot bakgrund av att det nu är domstolens ordningsvakter och expeditionsvaktmästare som tar emot de besökare som kommer till Bondeska palatset. Registratorkontoret stöttar dock fortfarande vid behov.

En annan möjlighet för utomstående att få se lokalerna inifrån är den studiebesöksverksamhet som Högsta domstolen sedan lång tid ägnar sig åt. Under ett vanligt år tar domstolen emot ett relativt stort antal besöksgrupper. Det kan till exempel vara studenter från juridiska fakulteter runt om i landet, eller grupper av anställda vid domstolar och andra statliga myndigheter. Utländska jurister som deltar i utbytesprogram är också ofta intresserade av att besöka Högsta domstolen.

Studiebesöken är en möjlighet för Högsta domstolen att sprida kunskap både om verksamheten och om byggnaden och dess användning. Besöken anpassas efter förkunskaper och intresse hos de som kommer till domstolen. Vilka medarbetare som tar hand om grupperna varierar också.

– Att ta emot intresserade besökare och få tillfälle att berätta om vår funktion och hur vi arbetar är en rolig och stimulerande del av arbetet här. Dessutom bidrar det till att känna stolthet över domstolen, säger Oskar Persson som är administrativ fiskal.

3

Särskilt uppmärksammade mål

Till Högsta domstolen inkom under 2023 mer än 9 000 mål. Av dessa blir cirka 100 mål prejudikat och av dem är det en handfull som får stor uppmärksamhet. Dessa särskilt uppmärksammade mål kan ge anledning till allt från förhandling i säkerhets-salar till presskonferenser och en ökad tillgänglighet för frågor från media och allmänhet. Vi har samtalat med justitieråden Agneta Bäcklund och Stefan Johansson om juridiken när den blir som mest uppmärksammad och omtalad.

Ni har varit på HD olika länge; du Agneta började 2010 och du Stefan 2016. Hur såg medieklimatet kring HD:s mål ut då?

Agneta: När jag började fanns det inga nyhetsmeddelanden och justitieråden skulle inte vara tillgängliga för frågor. HD kommunicerade med omvärlden främst genom sina domar. Men med tiden har domstolen blivit mer utåtriktad och fått ett tydligare sätt att arbeta med uppmärksammade mål. Denna förändring har skett succesivt.

Stefan: Det har nog alltid funnits ett intresse för HD:s domar, men dagens samhälle ställer ökade krav på snabb tillgänglighet. När jag började var nyhetsmeddelanden och ett ansvarigt justitieråd som kontaktperson i alla mål inarbetat i verksamheten. Avgörandena kanske inte i första hand behöver förklaras för jurister, som har dem som arbetsverktyg, utan för en intresserad allmänhet som är van att

kunna ta del av information snabbt. Därför arbetar domstolen numera med nyhetsmeddelanden i nästan alla avgöranden och i vissa särskilda fall med pressmeddelanden. Dessa publiceras på domstolens hemsida samtidigt som domen offentliggörs.

Agneta: När HD började bli mer tillgänglig för media fanns det en uppfattning om att domare aldrig kunde säga mer än vad som framgick av texten i själva domen. Detta ledde till en viss motvillighet från domarnas sida till att uttala sig, men det ledde också fram till en viktig diskussion om vad, och hur, HD bör uttala sig.

Stefan: Just mot den bakgrunden finns det en fördel med att det är de domare som har dömt i målet som skriver nyhetsmeddelandet. På så sätt får HD förklara vad målet handlar om och skriva berättelsen. Annars kan det lätt bli felaktiga tolkningar som det sedan blir svårt att rätta till. Juridiken och journalistiken spelar

Agneta Bäcklund
Justitieråd

Stefan Johansson
Justitieråd

Malin Falkmer
Justitiesekreterare

enligt olika regler och fokus kan hamna på olika frågor. Det handlar inte om att ge mer information än vad som framgår av domen, utan om att förklara den på ett annorlunda sätt för andra mottagare.

Är man som justitieråd förberedd på uppmärksamhet och att man på ett sätt blir en betydligt mer offentlig person?

Agneta: När jag tillträdde upplevde jag inte att det kunde finnas ett intresse för oss som personer. Men vi företräder ett ämbete och inom den ramen bör – och ska – vi tåla att granskas och skrivas om. Jag ser mig dock inte direkt som någon kändis.

Stefan: Jag har nog med tiden börjat se mig själv som mer av en offentlig person. Det finns ett annat intresse för oss nu, både utifrån vår funktion och våra personer. Men det kanske inte är så konstigt. Precis som alla domstolsavgöranden får våra domar påverka på enskilda, men eftersom de är prejudikat påverkar de också hela rättssamhället. I detta ingår som en naturlig del ett ansvar för att förklara våra ställningstaganden. En del av vårt arbete är därmed även att vara tillgängliga för intervjuer och att närvara i media.

Vet man i förväg vilka mål som kan komma att bli uppmärksammade?

Agneta: Vissa måltyper som alltid kommer att dra till sig stor uppmärksamhet är sexualbrott och vissa grova våldsbrott. De målen berör många på ett allmänmänskligt plan. Sedan finns det mål som rör en specifik rättsfråga, men som får betydelse för många medborgare. Till exempel Girjasdomen (NJA 2020 s. 3) om en samebys rätt att upplåta jakt och fiske. I det målet var rättsfrågan juridiskt komplicerad och målet i

sig rörde en för många människor känslig fråga.

Stefan: I sådana fall kan man veta att målet kommer att bli uppmärksammat redan när överklagandet kommer in och då finns det en handlingsplan för att alla anställda på bästa sätt ska kunna svara upp mot den ökade uppmärksamheten. Ett uppmärksammat mål sätter press på hela domstolen när allmänheten vill ta del av allmänna handlingar och media vill boka tid för intervjuer. I Girjas målet var det också den första, och hittills den enda, gången som HD bestämde att det skulle hållas en presskonferens i samband med att domen meddelades. Eftersom intresset var stort för domen var det viktigt att direkt kunna sammanfatta och förklara utgången för media och allmänheten.

Agneta: I vissa mål kan intresset vara svårare att förutse eller komma först i efterhand. Ibland kan en i sig avgränsad juridisk eller lagteknisk fråga råka hamna så i tiden att den blir en del av en större samhällsdebatt. Så var det exempelvis i rättsfallet ”Vapenattrappen” (NJA 2023 s. 393). Det rörde en komplicerad och lagtekniskt utmanande tillämpning av lagstiftning som inte ändrats på väldigt länge. Ett nyhetsmeddelande skrevs och jag var tillgänglig för frågor när domen gavs men då fanns det inte något större intresse från media. Men frågorna hängde samman med debatten kring organiserad brottslighet och när domen väl uppmärksammades i den kontexten kom det senare ett oväntat stort intresse.

Hur är det att som domare stå mitt i en sådan medial storm? Påverkar det ert arbete med denna typ av mål?

Agneta: Alla mål som vi dömer i får konsekvenser men ofta är det kanske ▶

Stefan Johansson

Justitieråd

Bild från Högsta domstolens pressträff den 21 februari 2023

främst parterna som berörs. Det är inte alltid de mål som får störst uppmärksamhet som berör mig som person mest. Förhållandevis enkel juridik kan få stora konsekvenser för enskilda och det är något som man som domare måste vara beredd att leva med. Sedan kan jag känna stolthet över att ha fått delta i vissa mer uppmärksammade mål. I det konkreta fallet förlorar jag mig trots allt ändå i målets detaljer och inte i den diskussion som finns runtomkring. När man har det jobb vi har blir även det mest uppmärksammade vardag till slut.

Stefan: Det är klart att jag är medveten om de konsekvenser som våra avgöranden får. De domar som HD meddelar läses med en finkalibrerad lupp och kan börja leva egna liv. Det här blir särskilt tydligt när det finns uppfattningar om att lagstiftningen brister på ett eller annat sätt. Då kan kritik riktas mot oss för vårt avgörande och det glöms bort att vårt jobb är att uttala vad som är gällande rätt. Men språket kan ibland vara ett trubbigt verktyg och det kan vara svårt att uttrycka sig på ett sätt som är både tillräckligt tydligt för de som ska tillämpa lagen, och tillräckligt tillgängligt för den breda allmänheten. Ibland kan konsekvenserna av ett avgörande börja visa sig först när det tillämpas av underinstanserna. Då kan det komma frågor om att ställa upp i debatter och på intervjuer kring ett avgörande som ligger en bit tillbaka i tiden. Det kan vara väldigt svårt att hantera eftersom vi inte kan kommentera andra domstolars avgöranden.

Agneta: Efter ”Vapenattrappen” fick jag frågan om hur domare kunde döma på ett sätt som blir negativt för kampen mot den organiserade brottsligheten. Jag minns att jag blev förvånad över den frågan. HD har ingen egen agenda. Mitt jobb är att döma enligt gällande lagstiftning.

Under 2023 hölls en pressträff för att berätta om HD:s verksamhet. Varför togs detta initiativ?

Stefan: Tanken var att presentera domstolens verksamhet och försöka skapa en öppenhet kring vilka vi är och hur vi jobbar. Vår förhoppning var att en ökad förståelse för domstolens syfte och arbetssätt skulle underlätta mediakontakter framöver. Vi upplevde att pressträffen var välbesökt och uppskattad. Det ledde även till värdefulla samtal mellan domare och journalister där båda yrkesgrupperna kunde få en djupare förståelse för varandra.

Hur upplever ni att ni blir bemötta av media kring uppmärksammade mål?

Stefan: Generellt upplever jag att vi får ett bra bemötande av etablerad media. Intervjuer och presskonferenser är lättast, medan debatter och panelsamtal är betydligt svårare. Det är lätt att då hamna i en försvarsställning eftersom åklagare, advokater eller företrädare för en intresseorganisation är betydligt friare att argumentera än vad vi är, och så ska det också få vara. Men därför är det viktigt att tidigt sätta ramar för sitt deltagande och vara tydlig med vad vi kan och inte kan kommentera.

HÖGSTA DOMSTOLEN

HÖGSTA DOMSTOLEN

HÖGSTA DOMSTOLEN

Högsta domstolen meddelar dom i PFAS

Högsta domstolen har slagit fast att drycksvattnet fått höga halter av PFAS i skadeståndsrättslig mening.

Dricksvattnet i
högsta halter
på Blekin
har fått

Drygt i
domstolen
pers

Tal
fö

Högsta

Högsta
dricksvattnet
skadestånd

Dricksvattnet
högsta halter

Agneta: Man kan bli uppmärksam av media av många olika skäl. Svårast är det nog i uppmärksammade mål där HD inte har meddelat prövningstillstånd. Det kan bli knepigt att förklara varför prövningstillstånd inte har meddelats.

Hur tycker ni att Högsta domstolen ska förhålla sig till kravet på snabb tillgång till information i dagens samhälle?

Agneta: Jag tycker att domstolens förhållningssätt har förändrats snabbt och i takt med de krav på tillgänglighet som finns. HD finns till och med på X (tidigare Twitter) nuförtiden. Och vi ska göra det som krävs för att upprätthålla förtroendet för domstolen.

Stefan: Våra ämbeten kräver att vi är synliga i samband med våra avgöranden. Om allmänheten tidigare fick nöja sig med den skrivna domen behövs det i dag något mer. Nu prövas många frågor i HD som också är högaktuella i media och i den politiska debatten. Detta innebär såklart en ökad press, men det är samtidigt ofta ett rimligt ansvarsutkrävande. Kraften i våra argument ska kunna stå för sig själva, men i dagens snabba meningsutbyten är det viktigt att vara med redan från början och förklara de domar som meddelas, så att inte någon annan gör det åt oss.

Rekrytering, domstolsarbete och vidare karriärvägar

På Högsta domstolen arbetar drygt 90 personer. En så stor arbetsplats har naturligtvis en regelbunden personalomsättning. Till detta kommer att alla jurister, förutom justitieråden, har tidsbegränsade förordnanden. Domstolen har därför ett kontinuerligt behov av att nyanställa. Hur går det då till när Högsta domstolen rekryterar och hur är det att arbeta på den domstol som för många mål är sista instans? Vi har träffat några av Högsta domstolens medarbetare för att ta reda på detta.

Rekrytering

Peder Mühlenbock arbetar på Högsta domstolen som administrativ fiskal med framför allt lednings- och organisationsfrågor. Under 2023 anställdes ca 30 nya medarbetare och Peder har varit delaktig i rekryteringen av många av dessa.

– För de flesta anställningar på Högsta domstolen går rekryteringsprocessen till på ungefär samma sätt som hos andra myndigheter. Vi annonserar ut anställningar när de blir lediga och väljer ut de mest kvalificerade sökandena till intervju.

När det gäller domarna i Högsta domstolen (justitieråden) ser dock rekryteringen lite annorlunda ut. Även justitieråd utnämns efter ett öppet ansökningsförfarande men det är Domarnämnden, som är en självständig myndighet, som bereder ansökningsärendet och rangordnar sökandena efter att ha tagit referenser och intervjuat dem. Det är sedan regeringen som fattar det slutliga beslutet om vem som ska utnämnas till justitieråd.

– Justitieråden kan ha olika bakgrund. Några har varit advokater och andra kommer från rättsvetenskapen. Ytterligare andra har bakgrund som högt uppsatta domare eller kommer från till exempel rättschefsanställningar inom Regeringskansliet, säger Peder.

Efter att rekryteringsprocessen har avslutats förbereds introduktionen av de nya medarbetarna. Introduktionsschemat för såväl jurister som icke-jurister brukar sträcka sig över ett antal veckor, för att de nya medarbetarna ska få möjlighet att se hela domstolens verksamhet och komma in i de nya arbetsuppgifterna på ett bra sätt. Nya medarbetare får också en handledare som kan svara på frågor och hjälpa till under introduktionen.

En medarbetare som började under 2023 är IT-handläggaren Taoufik Lamrabi. Han arbetade tidigare på Förvaltningsrätten i Stockholm. Taoufik tyckte att det verkade spännande att arbeta inom högsta instansen och där få bidra med sina kunskaper inom IT.

Anton Östros

Beredningsjurist

Karin Haraldsson

Registrator

Manal Akrari

Domstolshandläggare

– Det kändes lätt att komma in som ny medarbetare på Högsta domstolen. Det var en bra struktur på introduktionen och det fanns gott om tid att ställa frågor.

Efter att nu ha arbetat en tid på Högsta domstolen konstaterar Taoufik att det alltid är spännande att komma till jobbet. Allt kan nämligen hända.

– Alla IT-problem, stora som små, går i första hand genom mig och min IT-handläggarkollega eftersom vi sitter som ”first line support” på domstolen. Vissa problem kan vi åtgärda på en gång och på plats på domstolen. Andra måste vi ta hjälp av kollegorna på Domstolsverket för att lösa. I vissa fall behöver vi kontakta systemleverantörerna.

Kontakter externt och internt

Hur det är att arbeta på Högsta domstolen beror förstas på vilken yrkesroll man har. Medan Taoufik Lamrabti till stor del arbetar internt med att stödja domstolens övriga medarbetare i IT-relaterade frågor, har registratören Karin Haraldsson mycket kontakt med personer utanför domstolen.

– Det kan vara frågor från såväl journalister som allmänheten rörande domstolens mål, men också förfrågningar om att få ut allmänna handlingar.

Karin arbetar dock inte bara med att sköta Högsta domstolens kontakter utåt. Hennes huvudsakliga arbetsuppgift är att ta emot inkommande post och registrera nya mål. När hon är färdig skickas handlingarna vidare till någon av domstolens beredningsenheter. Där tas materialet emot av en domstolshandläggare vars huvudsakliga arbetsuppgift är att bistå juristerna med beredningen, genom att till exempel sköta skriftväxlingen med parterna.

Manal Akrari har arbetat länge som domstolshandläggare på olika domstolar i Stockholmsområdet.

– Det var mitt intresse för domstolsvärlden som gjorde att jag till slut sökte mig till Högsta domstolen. Jag lockades av att ta del av arbetet med att skapa ny rättspraxis.

Arbetet som domstolshandläggare kan skilja sig åt mellan olika domstolar.

Högsta domstolen har nyligen genomfört en handläggardag tillsammans med Högsta förvaltningsdomstolen. Handläggarna på de två domstolarna träffades då för att diskutera likheter och olikheter mellan de två högsta instanserna.

– Förhoppningsvis ska detta mynna ut i ett ökat utbyte mellan domstolarna, till exempel genom att domstolshandläggare från Högsta domstolen kan få prova på att arbeta på Högsta förvaltningsdomstolen och vice versa.

Muntliga föredragningar

På beredningsenheterna arbetar även beredningsjurister och justitiesekreterare. Beredningsjuristerna anställs för en tid av två år och arbetar framför allt med enklare prövningstillståndsfrågor och med extraordinära mål.

– Mot slutet av tjänstgöringen biträder vi även justitiesekreterarna i de lite svårare målen, berättar beredningsjuristerna Amanda Adolfsson och Anton Östros.

Amanda och Anton är i likhet med de andra beredningsjuristerna på Högsta domstolen notariemeriterade, men båda har också arbetat i den privata sektorn.

– Jag trivs i domstolsvärlden. När möjligheten kom att söka jobb som beredningsjurist på Högsta domstolen kändes det självklart att söka, säger Amanda.

Arbetet som beredningsjurist har förändrats sedan Amanda och Anton började. Tidigare var beredningen av målen nästan alltid skriftlig. Under det senaste året har det dock blivit allt vanligare med muntliga föredragningar.

– Jag tycker att jag lär mig mer när jag föredrar muntligt. Dessutom är det trevligt och innebär en mer personlig kontakt med justitieråden, säger Anton.

Varken Amanda eller Anton har bestämt sig för vad de ska göra när deras förordnanden på Högsta domstolen löper ut. Flera av deras tidigare kollegor har påbörjat domarutbildning vid hovrätt,

Amanda Adolfsson

Beredningsjurist

Taoufik Lamrabti

IT-handläggare

medan andra har blivit åklagare eller fått arbete på andra statliga myndigheter.

Justitiesekreterare på distans

Samtliga beredningsjurister tjänstgör för närvarande i Stockholm. Under året har det dock diskuterats om Högsta domstolen framöver även ska anställa beredningsjurister med placering på någon av domstolens distansorter. Sedan tidigare arbetar nämligen ungefär en tredjedel av domstolens justitiesekreterare i Lund eller Göteborg.

Cecilia Andgren är en av dem som arbetar från distans. Liksom alla justitiesekreterare i Högsta domstolen har hon gått domarbanan och är hovrättsassessor.

– Möjligheten att arbeta från annan ort är viktig, eftersom jag tror att den här typen av spännande distanstjänster kan bidra till att fler stannar inom den offentliga sektorn. På sikt handlar det om att säkerställa rekryteringen av nya domare.

Cecilia är specialföredragande inom bland annat transporträtt och patent- och marknadsrätt. På Högsta domstolen finns det åtta specialisttjänster med olika inriktningar. De brukar utlysas internt och ses som en möjlighet till befordran för justitiesekreterare. Cecilia tycker att det fungerar bra med distansföredragningar men hon åker ändå till Stockholm ibland för till exempel föredragningar i prejudikatmål.

– Det är viktigt att vara i Stockholm då och då för att upprätthålla en bra arbetsrelation till dem man jobbar med.

Justitiesekreterarnas förordnanden är tidsbegränsade till sex år med möjlighet till viss förlängning. För många justitiesekreterare är anställningen i Högsta domstolen det sista steget före en utnämning till ordinarie domare. Det är också vanligt att justitiesekreterarna efter avslutad tjänstgöring får jobb vid andra statliga myndigheter, till exempel i Regeringskansliet, hos Justitieombudsmannen eller Justitiekanslern.

Den här, som heter, är en av de
mest värdefulla böckerna i vår
samling. Den innehåller en
Kongl. Maj:ts Högh: Ordn-
ning för den 17 Mars 1776.

Kung Maj:ts
Högh:
Orordning
för
Lof och Tof-fästet;
Utgivet i Stockholm den 17 Mars 1776.

K. MAGN. SVERIGES GRUNDLAGAR M.M.
Fritt ord 250 år

tryckfrihetsförordningen

Under 2023 inträffade det ovanliga att en mycket gammal svensk grundlag, tryckfrihetsförordningen, utsågs till världsminne av Unesco, Förenta Nationernas organ för utbildning, vetenskap och kultur. Det nya världsminnet är ett levande sådant, och är återkommande föremål för tolkning och tillämpning i domstol.

När tryckfrihetsförordningen antogs 1766 blev Sverige det första landet i världen med en grundlag som reglerar rätten till det fria ordet. Ställningen som grundlag skulle ge förordningen särskild betydelse och beständighet. Det skulle dock dröja innan tryckfrihetens idé slagit rot i det svenska samhället, och förordningens första tid präglades i stället av osäkerhet kring dess rättsliga ställning. Den kom att omarbetas flera gånger innan den efter andra världskriget kom tillbaka i stärkt skick genom den nu gällande versionen från 1949.

Den tryckfrihetsförordning som tillämpas i dag ansluter troget till 1766 års rättsgrundsatser. Arvet lever vidare och förvaltas även på andra sätt. Den svenska tryckfrihetsförordningen utsågs nämligen 2023 till världsminne av Unesco. Samtidigt fortsätter reglerna, nu 250 år efter deras ursprungliga tillkomst, att väcka nya frågor om tolkning och tillämpning för Högsta domstolen att pröva. Liksom under förordningens inledande år kan de frågor som aktualiseras sägas spegla den rådande tidsandan.

Tryckfrihetsförordningen innebar i första hand en rätt att trycka allmänna handlingar och ett allmänt förbud mot censur, ett förbud som sedan dess i stort har bibehållits. Förordningen har därmed haft en avgörande betydelse för skyddet för tryckta skrifter. Hur tryckfriheten ska vägas mot andra viktiga samhällsintressen är en ständigt aktuell fråga. I modern tid har

Högsta domstolen i ett flertal avgöranden prövat tryckfrihetens gränser när det gäller brottsutredande åtgärder och straffrättsligt ansvar. Det har gällt bland annat husrannsakan på en tidningsredaktion ("Husrannsakan på Aftonbladet" NJA 2015 s. 631), beslag från en journalist av ett minneskort (NJA 2015 s. 298) och om publicistiskt syfte kan beaktas vid påföljdsbestämning (NJA 2015 s. 43). Domstolen har nyligen också prövat förutsättningarna för ansvar för yttrandefrihetsbrottet förtal för påståenden i en webbtidning om en journalist ("Påståendena om journalisten" NJA 2022 s. 1136).

Genom tryckfrihetsförordningen infördes även rätten att få ut allmänna handlingar – det som skulle bli den än i dag gällande offentlighetsprincipen. Högsta domstolen har under årens lopp haft anledning att återkomma till frågor om rätten att ta del av allmänna handlingar. Inte minst på detta område har den tekniska utvecklingen aktualiserat nya frågeställningar. I rättsfallet "XML-filen" (NJA 2023 s. 498) prövades ett beslut att inte lämna ut en XML-fil i tingsrätternas nya verksamhetsstöd Digitalt brottmålsavgörande, som används vid upprättande och expediering av brottmålsdomar.

Världsminnet tryckfrihetsförordningen framstår mot den bakgrunden som en högst levande del av rättstillämpningen i Högsta domstolen, i såväl nutid som framtid.

Rättsfall i korthet

2023

CIVILRÄTT

Staten ålades att betala ersättning till ett skogsbolag som förbjöds att avverka ett skogsområde

(NJA 2023 s. 291, "Tjäderspelet i Malsättra")

Ett skogsbolag förbjöds att avverka skogsmark med hänvisning till att en avverkning skulle störa det tjäderspel som förekom på området och att en avverkning därmed var förbjuden enligt artskyddsförordningen. Skogsbolaget begärde då att staten skulle betala ersättning som motsvarade fastighetens värdeminskning med visst tillägg. Det finns inga lagbestämmelser som garanterar markägaren ersättning i denna situation. Högsta domstolen konstaterade, med hänvisning till bland annat regeringsformens skydd för äganderätten, att den enskilde ändå, under speciella omständigheter, kan ha rätt till ersättning. Så kan vara fallet när begränsningen är så särskilt betungande för markägaren att det inte är rimligt att han eller hon ensam tvingas ta de ekonomiska konsekvenserna av begränsningen. Markanvändningen hade avsevärt försvårats och det berodde på omständigheter som skogsbolaget inte hade kunnat påverka eller förutse. Denna ekonomiska påverkan var betydande, drygt 2,8 miljoner kr. Avverkningshindret ansågs därmed ha gett upphov till en så betydande skada att det inte var rimligt att bolaget ensamt fick svara för den.

Kronofogdemyndigheten var skadeståndsskyldig för felaktig uppgift

(NJA 2023 s. 373, "Smyckets vikt")

Ett halssmycke som såldes exekutivt på en webbauktion visade sig väga mindre än Kronofogdemyndigheten hade angett inför

auktionen. Den felaktiga uppgiften kom från en utomstående värderare som myndigheten hade anlitat. Egendom som säljs på exekutiv auktion säljs i befintligt skick. Vid oriktiga uppgifter kan det bli fråga om skadeståndsskyldighet för fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Högsta domstolen drog vissa paralleller med köplagen och fann att myndigheten svarar för att sakuppgifter är korrekta om uppgifterna är enkla och lätta att kontrollera och dessutom kan antas ha betydelse för köparen. Det gäller även uppgifter som kommer från någon som myndigheten anlitat. Högsta domstolen ansåg att myndigheten var skadeståndsskyldig.

En klocka som förvarades i mittkonsolen på en bil ansågs tillhöra föraren och utmättes för hans skulder

(NJA 2023 s. 570, "Klockan i mittkonsolen")

En klocka som förvarades i mittkonsolen på en bil utmättes för att täcka förarens skulder. Föraren, som hade lånat bilen, menade att det inte var hans klocka och att den därför inte kunde utmätas. En person som inte hade varit med i bilen gjorde gällande att klockan var hennes. Högsta domstolen fann att en tillräckligt tydlig anknytning förelåg mellan föraren och klockan. Han kunde förfoga över klockan och den befann sig i ett sådant läge i förhållande till honom som normalt förknippas med äganderätt. Han ansågs därmed ha haft klockan i sin besittning. Högsta domstolen kom därmed fram till att utmätningen inte skulle upphävas.

Avgörande om marknadsföring och försäljning från utlandet genom e-handel

(NJA 2023 s. 593, "Vinhandeln på internet")

Systembolaget väckte talan mot ett danskt

bolag och dess svenska moderbolag och yrkade att bolagen med stöd av marknadsföringslagen skulle förbjudas att marknadsföra försäljning av bland annat vin till konsumenter i Sverige med transportörer som anlitas av eller förmedlas genom bolagen. Enligt Högsta domstolen visade utredningen att det var det danska bolaget som genom e-handel sålt vin till konsumenter i Sverige men utredningen visade inte att någon försäljningsverksamhet hade ägt rum på plats i Sverige. Högsta domstolen ansåg att det danska bolaget och dess svenska moderbolag inte hade bedrivit detaljhandel i strid med den svenska alkohollagen. Bolagen skulle därför inte förbjudas att marknadsföra alkoholdrycker.

Försäkringsersättning under covid 19-pandemin

(NJA 2023 s. 630, "Epidemiabrottsförsäkringen")

Ett bolag som drev nattklubb i Stockholm stängde verksamheten under 2020 på grund av de generella restriktioner som Folkhälsomyndigheten hade utfärdat för bland annat restaurangverksamhet under Coronapandemin. Bolaget begärde ersättning från sin epidemiabrottsförsäkring. Enligt försäkringsvillkoren gällde försäkringen vid avbrott på grund av myndighets ingripande för att förhindra spridning av smittsam sjukdom. Högsta domstolen ansåg att uttrycket "myndighets ingripande" i försäkringen skulle tolkas så att det inte omfattade generella föreskrifter. Försäkringsbolaget var därmed inte skyldigt att betala ersättning för stängningen.

Förstahandshyresgästens skadeståndsansvar när andrahandshyresgästen stannar kvar

(17 oktober, "Lägenheten i Jämjö")

En hyresgäst som hyrde ut sin lägenhet i andra hand kom överens med hyresvärden om att hyresavtalet skulle upphöra en viss dag. Hyresvärden fick dock inte tillgång till lägenheten efter denna dag. Andrahandshyresgästen hade inte flyttat ut och hade dessutom bytt lås. Hyresvärden stämde förstahandshyresgästen och yrkade bland annat skadestånd för den tid som lägenheten inte kunde hyras ut. Om en förstahandshyresgäst stannar kvar när skyldighet att

flytta inträtt, begär han eller hon ett avtalsbrott. Hyresgästen blir då skyldig att ersätta hyresvärden för den skada som värden orsakas av avtalsbrottet. Vid utyrning i andra hand är förstahandshyresgästen ansvarig för samtliga förpliktelser enligt avtalet i förhållande till hyresvärden. Förstahandshyresgästen ska se till att andrahandshyresgästen ska se till att flyttar i tid. Förstahandshyresgästen begär alltså ett avtalsbrott om andrahandshyresgästen stannar kvar. Enligt Högsta domstolen var förstahandshyresgästen skyldig att ersätta hyresvärden för den skada som värden orsakats av kvarstannandet.

Fartygsägares skadeståndsansvar som redare för skada på en undervattenskabel

(14 november, "Baltic Cable")

Ett fartyg fick motorhaveri i farvattnen utanför Trelleborg. I samband med att fartyget ankrade skadades en undervattenskabel. Ägaren av undervattenskabeln yrkade att tre svarande skulle betala skadestånd för skadan. Den huvudsakliga frågan i Högsta domstolen var vem eller vilka som är att anse som redare och ansvariga för skadan enligt reglerna om redaransvar i sjölagen. I målet aktualiserades också frågan vad som kan utgöra grov vårdslöshet. Högsta domstolen ansåg att ingen av svarandena själva handlade med sådan kvalificerad grov vårdslöshet som ägaren av undervattenskabeln påstått. Däremot kom Högsta domstolen vid en helhetsbedömning fram till att den övervägande delen av de typiska redarfunktionerna låg på en av de svarande. Han skulle alltså som redare ensam svara för de skador som fartyget orsakade på kabeln genom kaptenens och besättningens fel eller försummelse i tjänsten på fartyget.

Ett agörande om personskada i skadeståndsrättslig mening

(5 december, "PFAS")

Dricksvattnet från ett vattenverk i Ronneby kommun innehöll mycket höga halter av PFAS. Föroreningarna i vattnet hade lett till att boende i området fått höga halter av PFAS i blodet. Drygt 150 boende väckte talan mot det kommunala vattenbolaget och begärde att domstolen skulle fastställa att bolaget var skyldigt att ersätta dem för personskada. Frågan i Högsta domstolen

var om höga halter av PFAS i blodet ska anses utgöra ett sådant fysiskt defekttillstånd som i skadeståndsrättslig mening är en personskada. Högsta domstolen konstaterade att risken för att ett fysiskt defekttillstånd ska inträda i framtiden principiellt sett inte i sig kan anses utgöra en personskada. Högsta domstolen ansåg emellertid att utredningen gav tillräckligt stöd för att dra slutsatsen att ett sådant defekttillstånd redan uppkommit hos var och en av klagandena i form av förhöjda halter av PFAS i blodet. Därigenom ansågs klagandena ha drabbats av personskada.

DNA-undersökning i faderskapsmål med hjälp av vävnad från en avlidne och begravd person

(12 december, "DNA-släktforskningen")

En person som väckt talan om att en viss avlidne man skulle fastställas vara hans far presenterade bland annat en DNA-släktutredning som stöd. Mannen avled för mer än 25 år sedan. Hovrätten beslutade att en rättsgenetisk undersökning av vävnad från den avlidne mannen skulle genomföras. Högsta domstolen fastställde beslutet. Hänsyn togs till att den som söker sin identitet och sitt ursprung har ett starkt intresse av att få ökad klarhet om faderskapet. Det vägdes in att det saknades andra möjligheter att få fram uppgifter som kunde läggas till grund för prövningen av faderskapsfrågan. Barnets intresse ansågs väga tyngre än det intrång eller men i övrigt som DNA-undersökningen innebar i förhållande till den frid som bör tillkomma den avlidne eller för något annat motstående intresse.

Skiljedom kunde verkställas beträffande skiljedomskostnader

(27 december, "Naked Juicebar")

I en slutlig skiljedom fanns förpliktelser för parterna att solidariskt betala skiljedomskostnaderna bestående av domarens arvode och avgiften till skiljedomsinstitutet. Parterna emellan förpliktades de två förlorande parterna att slutligt stå för kostnaderna. Frågan var om denna förpliktelse var tillräckligt tydlig för att kunna läggas till grund för verkställighet. Högsta domstolen konstaterade att kostnaderna var sådana som en skiljedomare enligt

skiljeförfarandelagen på begäran av en part kan förplikta motparten att ersätta. Dessa regler är dispositiva, men det som parterna hade avtalat om avvek inte från lagens regler på något avgörande sätt. Högsta domstolen bedömde att det var fråga om ett solidariskt ansvar mellan de förlorande parterna. Beloppen framgick av en annan punkt i domslutet. Genom inbetalda förskottsbelopp och den avräkning som gjorts kunde beloppet som förpliktelsen avsåg enkelt beräknas. Högsta domstolen konstaterade därmed att förpliktelsen var tillräckligt tydlig och att det inte fanns något hinder mot verkställighet.

STRAFFRÄTT

Bevisvärdering i brottmål

(NJA 2023 s. 29, "Mordet vid busshållplatsen" [I] och "Årsta torg" [II])

Högsta domstolen uttalade sig genom två avgöranden om hur indiciebevisning bör behandlas i brottmål. I "Mordet vid busshållplatsen" påstods det att den tilltalade hade skjutit målsäganden. Åklagaren åberopade flera fristående och samverkande bevis. De två viktigaste bestod i att den jacka som gärningsmannen hade använt hittades i den tilltalades bostad med hans DNA på kragen och att den tilltalades DNA hade påträffats på tre av de patronhylsor som fanns på brottsplatsen. Högsta domstolen konstaterade att bevisningen vid en sammanvägd bedömning gav ett mycket starkt stöd för åtalet och att det som kommit fram om möjliga alternativa gärningsmän inte gav anledning att räkna med att gärningen utförts av någon annan. Den tilltalade dömdes därmed för bland annat mord till livstids fängelse. I "Årsta torg" hade ett skott avlossats mot en bil som två ordningsvakter färdades i. Åtalet avsåg försök till mord och det påstods att det var två personer som tillsammans och i samförstånd hade skaffat ett skarpladdat vapen och försökt döda ordningsvakterna. Högsta domstolen kom fram till att det fanns utrymme för att andra personer utfört eller varit delaktiga i gärningen och bevisningen var inte så stark att det gick att dra några bestämda slutsatser om vilken inblandning de åtalade kunde ha haft. De frikändes därför.

Deltagande i påskupploppet i Örebro bedömdes som grovt sabotage mot blåljusverksamhet

(NJA 2023 s. 114, "Påskupploppet i Örebro")

Inför en planerad allmän sammankomst i Örebro kom såväl poliser som polisiär egendom att angripas av personer som hade samlats. Bland annat förekom det omfattande stenkastning. Högsta domstolen prövade åtalet mot två av personerna och bedömde att gärningarna skulle rubriceras som sabotage mot blåljusverksamhet och inte som våldsamt upplopp. Brotten bedömdes som grova, främst med hänsyn till att de begåtts inom ramen för ett omfattande och allvarligt angrepp mot polisen. De tilltalade ansågs straffrättsligt ansvariga enbart för de delar av händelseförloppet som konkret kunde kopplas till deras eget agerande. Vid bedömningen av gärningarnas allvar togs det dock hänsyn till att de vidtogs i ett sammanhang då även många andra personer angrep polisen. Straffvärdet för brotten bedömdes vara tre års fängelse.

Ett redan verkställt beslut om genomsökning på distans skulle prövas

(NJA 2023 s. 143, "Den verkställda genomsökningen")

Efter ett beslut om s.k. genomsökning på distans får polisen söka efter elektroniska uppgifter som finns lagrade på externa servrar eller i molnbaserade internetjänster. Lagstiftningen är ny och det var oklart om det får fattas beslut om genomsökning även när den avser information som kan vara lagrad utanför Sverige. Denna fråga var aktuell i målet. Det överklagade beslutet hade dock redan verkställts när målet nådde Högsta domstolen. Högsta domstolen brukar inte överpröva sådana beslut som redan har förlorat sin omedelbara betydelse för parterna (s.k. deserta beslut), men i målet var det fråga om en typ av beslut som regelmässigt verkställs inom mycket kort tid. Det synsätt beträffande prövning av deserta beslut som hittills har tillämpats medför då att Högsta domstolen i praktiken inte kan ta ställning till frågor där det finns ett behov av prejudikatbildning. Högsta domstolen beslutade därför i ett pleniavgörande (ett avgörande som samtliga

16 justitieråd deltog i) att domstolen skulle pröva beslutet trots att åtgärden redan hade verkställts.

Genomsökning på distans får ske även om den eftersökta informationen kan vara lagrad i utlandet

(NJA 2023 s. 231, "Den okända lagringsplatsen")

En man misstänktes för bland annat grovt bokföringsbrott och åklagaren begärde att tingsrätten skulle besluta om genomsökning på distans. Detta nya tvångsmedel gör det möjligt för polisen att kunna ta del av till exempel information i meddelandetjänster och konton till sociala medier, trots att informationen är lagrad utanför den mobiltelefon eller surfplatta som används för att ta del av informationen. Den misstänkte motsatte sig begäran och menade att genomsökning inte fick ske, eftersom informationen kunde vara lagrad i utlandet och svenska myndigheter saknar exekutiv jurisdiktion utanför svenskt territorium. Högsta domstolen slog fast att det är möjligt att besluta om genomsökning på distans, även om genomsökningen avser information som kan vara lagrad i utlandet.

Uttalande i regionfullmäktige var inte hets mot folkgrupp

(NJA 2023 s. 246, "Anförandet i fullmäktige")

En ledamot i regionfullmäktige uttalade vid ett fullmäktigesammanträde att befolkningen i ett visst land är bland de folkslag som har lägst intelligens i hela världen. Uttalandet gjordes i samband med att regionens årsredovisning och arbetslöshet diskuterades. Ledamoten menade att han ville ge uttryck för att personer från det aktuella landet hade svårt att få arbete i Sverige och att han inte avsåg att kränka eller nedvärdera dem. Han åtalades för hets mot folkgrupp. Högsta domstolen slog fast att det endast finns ett litet utrymme för att anse att uttalanden som görs inom ramen för en debatt i en politisk församling är straffbara. Det bör närmast komma i fråga vid uttalanden med ett särskilt kränkande innehåll och som tydligt går utöver vad som är acceptabelt vid politiska diskussioner. Högsta domstolen fann att uttalandet med hänsyn till sammanhanget ►

– trots att det var klart nedsättande för den utpekade gruppen – inte gick utöver vad som måste godtas inom ramen för en debatt i en politisk församling. Ledamoten frikändes därför.

Medverkan vid utredning av annan persons brottslighet medförde strafflindring

(*NJA 2023 s. 265, "Glassplittret i väskan"*)

En kvinna dömdes för grovt narkotikabrott. Under polisutredningen hade hon lämnat uppgifter om en annan inblandad person. Den personen åtalades samtidigt och dömdes för synnerligen grovt narkotikabrott. På grund av uppgiftslämnandet uppstod en allvarlig hotbild mot kvinnan. Enligt ny lagstiftning gäller att om en tilltalad lämnar uppgifter av väsentlig betydelse för utredningen av någon annans brottslighet ska det i skäligen omfattning beaktas i mildrande riktning när straffet bestäms. En omständighet som även tidigare beaktats är om den som har medverkat i utredningen av annans brottslighet riskerar att utsättas för allvarliga represalier. Högsta domstolen kom fram till kvinnan med hänsyn till sin medverkan skulle få en strafflindring med ett och ett halvt års fängelse och hon dömdes till fängelse i fyra år.

Avgörande om försök till grovt vapenbrott

(*NJA 2023 s. 393, "Vapenattrappen"*)
En person försökte hämta vapen i ett källarförråd. Polisen hade dock bytt ut vapnen mot en attrapp fyra månader tidigare och innan personen hade bestämt sig för att hämta vapen där. Högsta domstolen anförde att den som påbörjat utförandet av ett brott utan att det har fullbordats kan dömas för försök till brottet. Detta förutsätter bland annat att det har förelagat fara för att handlingen skulle leda till brottets fullbordande eller att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. Högsta domstolen konstaterade att vapnen hade bytts ut redan innan personen hade format sitt uppsåt och att det därmed funnits en grundläggande brist i brottsplanen. Högsta domstolen frikände personen från ansvar för försök till grovt vapenbrott.

Satellitsändningar från Qatar hade inte upphovsrättsligt skydd i Sverige

(*NJA 2023 s. 416, "Satellitsändningen"*)

Två företrädare för ett bolag som olovligen återutsände TV-sändningar från Qatar åtalades för bl.a. brott mot upphovsrättslagen. De programbärande signalerna hade skickats av företaget i Qatar via fiberkabel till Frankrike för att sedan, via upplänkar i Spanien och Storbritannien, skickas till satelliter som i sin tur hade skickat signalerna ned till marken för mottagning. Högsta domstolen ansåg att samtliga led i den tekniska överföringskedjan av programsignalerna utgjorde en enda överföring till allmänheten via satellit. Utsändningarna ansågs därför ha gjorts i Qatar där överföringen av de programbärande signalerna initierades. Det innebar att sändningarna inte var skyddade av upphovsrättslagen och att de tilltalade därför inte kunde dömas för brott mot den lagen.

Två hovrättsdomar undanröjdes

(*NJA 2023 s. 460, "Mordet i hissen" [I] och "Överskottspåståendet om skytten" [II]*)

I det ena fallet hade tre personer åtalats för mord men hovrätten hade i stället dömt två av dem för medhjälp. I gärningsbeskrivningen angavs endast att alla tre hade utsatt offret för trubbigt våld och att han dött till följd av misshandeln. I det andra fallet hade tre personer åtalats för försök till mord som de skulle ha begått tillsammans och i samförstånd. En av dem utpekades som skytt. De två andra åtalades för att ha hjälpt skytten. Den utpekade skytten frikändes i hovrätten medan de två andra dömdes för försök till mord. Högsta domstolen konstaterade i båda fallen att hovrätten hade dömt de tilltalade för andra gärningar än de åtalats för. Hovrättsdomar undanröjdes därför och målen återförvisades till hovrätten för en ny prövning.

Avgörande om gränsdragningen mellan misshandel och grov misshandel

(*NJA 2023 s. 560, "Fruktkniven"*)

En gärningsman hade knuffat ner målsäganden – som han hade en parrelation

med – i en soffa, tagit ett strupgrepp och utdelat flera hugg med en fruktkniv som träffade hennes ena arm och ben. Skadorna var inte särskilt allvarliga och det var inte heller fråga om intensiv eller långvarig smärta. Däremot var misshandeln provocerad och utfördes på ett våldsamt och skrämmande sätt och det fanns en betydande risk för allvarligare skador. Högsta domstolen beaktade också att gärningsmannen hade beväpnat sig med en förhållandevis liten och tunn kniv samt att målsäganden inte var ensam och omgående fick hjälp. Högsta domstolen fann att den hänsynslöshet som gärningsmannen hade visat inte klart gick utöver vad som låg i att tillfoga skadorna. Misshandelsgärningen ansågs därför, även om den var allvarlig, inte utgöra grov misshandel.

Missnöjesyttring från riksdagens åhörarläktare straffades

(NJA 2023 s. 583, "Interpellationsdebatten")

I anslutning till en interpellationsdebatt i riksdagens plenisal hade en grupp personer på åhörarläktaren tillsammans rest sig upp och uttryckt sitt missnöje med debattens innehåll. Några sträckte upp armarna och andra vecklade ut en flagga. Enligt Högsta domstolen medförde missnöjesyttringen oljud. Personerna störde genom sitt agerande ett sammanträde i riksdagen som är en statlig förrättning. Regeringsformens och Europakonventionens skydd för yttrandefrihet utgjorde inte något hinder mot att fälla till ansvar för brott. Högsta domstolen bedömde därför att personerna skulle dömas för störande av förrättning.

Rättegångsfel i ett mål om sexualbrott

(17 november)

En person åtalades för våldtäkt mot barn. Hovrätten ansåg att gärningsbeskrivningen var styrkt, men att det inte utgjorde våldtäkt mot barn. Eftersom åklagaren inte hade yrkat ansvar för något annat brott frikändes den tilltalade. Domstolen är inte bunden av de straffbestämmelser som åklagaren har angett men för att domstolen ska få tillämpa andra bestämmelser krävs att den tilltalade har uppmärksamats på det och fått möjlighet

att försvara sig. Frågan om alternativa straffbestämmelser kan lyftas genom att domstolen uppmärksammar parterna på det. Domstolen ska emellertid kunna utgå från att åklagaren har åberopat samtliga straffbestämmelser som åklagaren anser att rätten ska pröva. Därför är det endast i undantagsfall, när det krävs för att lika fall ska behandlas på samma sätt, som domstolen är skyldig att agera. Främst är det fråga om situationer där det framstår som i det närmaste självklart att gärningsbeskrivningen inrymmer också ett annat brott än det som åklagaren angett. Högsta domstolen konstaterade att det stått klart att en alternativ straffbestämmelse kunnat vara tillämplig, nämligen sexuellt övergrepp mot barn. Hovrätten hade därför inte bara en möjlighet utan var också skyldig att vidta de åtgärder som krävdes för att kunna pröva gärningsbeskrivningen mot den straffbestämmelsen. Högsta domstolen undanröjde därför hovrättens dom och återförvisade målet till hovrätten för en ny prövning.

Miljödemonstrant dömdes för olaga intrång

(22 december, "Demonstranten som stannade kvar")

Vid en klimatdemonstration gick demonstranter in i en affärslokal där bilar ställdes ut. De satte sig på golvet, vecklade ut en banderoll och sjöng tillsammans. Personalen beslutade att stänga lokalen och polisen meddelade demonstranterna detta. Demonstranterna ombads att lämna lokalen och upplystes om att de skulle rapporteras för olaga intrång om de stannade kvar. Den tilltalade var en av dem som stannade kvar. Efter tio till femton minuter avlägsnade polisen de kvarvarande demonstranterna. Högsta domstolen konstaterade att lokalen efter att den stängts blivit en sådan lokal som skyddas av bestämmelsen om olaga intrång. Att gärningen begicks i samband med en demonstration kunde inte frita den tilltalade från ansvar. Gärningen kunde inte heller anses tillåten med hänvisning till bestämmelsen om nöd. Den tilltalade dömdes därmed för olaga intrång.

Några händelser under året

23–24 januari

Högsta domstolen besökte Norrköpings och Linköpings tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog avdelningsordföranden Gudmund Toijer, kanslichefen Jens Wieslander, justitiesekreteraren Emma Björneke, beredningsjuristen Anton Östros, domstolshandläggaren Charlotta Luthman och administrativa fiskalen Ted Thyren.

8 februari

Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen tog gemensamt emot ett besök från konstitutionsutskottet.

21 februari

En pressträff anordnades på Högsta domstolen med anledning av att verksamhetsberättelsen för år 2022 publicerades.

13 mars

Högsta domstolen besökte Nacka tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Svante O. Johansson, justitiesekreterarna Charlotta Hallgren och Malin Broman Lindfors, domstolshandläggaren Charlotta Luthman och administrativa fiskalen Peder Mühlenbock.

14 mars

Högsta domstolen besökte Stockholms tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog ordföranden Anders Eka, kanslichefen Jens Wieslander, justitiesekreteraren Johanna Siesing, beredningsjuristen Victoria Ollén, domstolshandläggaren Therese Johansson och administrativa fiskalen Rebecka Jungstedt.

24 mars

Högsta domstolen tog emot ett besök från Lettlands författningsdomstol. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Eric M. Runesson, kanslichefen Jens Wieslander, justitiesekreteraren Dennis Andreev och administrativa fiskalen Rebecka Jungstedt.

27–28 mars

Ordföranden Anders Eka, avdelningsordföranden Gudmund Toijer samt justitieråden Cecilia Renfors och Stefan Reimer deltog vid ett seminarium för domare i Nordens högsta domstolar. Seminariet anordnades på Island.

17 april

Justitierådet Sten Andersson gick i pension. Han tillträdde som justitieråd 2016. Justitierådet Johnny Herre slutade. Han tillträdde som justitieråd 2010.

Anders Perklev och Margareta Brattström tillträdde som justitieråd i Högsta domstolen. Anders Perklev kom närmast från en position som president i Svea hovrätt. Margareta Brattström kom närmast från en position som professor vid Uppsala universitet.

11–12 maj

Ordföranden Anders Eka deltog vid en konferens i Bratislava, Slovakien, som arrangerades av Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union.

15 maj

Högsta domstolen besökte Svea hovrätt. Från Högsta domstolen deltog ordföranden Anders Eka, kanslichefen Jens Wieslander, handläggarchefen

Maria Konstantinidou, justitiesekreteraren Hanna Hallonsten, beredningsjuristen Maria Walter, domstolshandläggaren Charlotta Luthman och administrativa fiskalen Rebecka Jungstedt.

26 maj

Högsta domstolen tog emot ett besök från Rumäniens rättsväsende och Världsbanken. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Stefan Reimer och administrativa fiskalen Peder Mühlenbock.

23–25 augusti

Ett möte för presidenterna i de nordiska högsta domstolarna anordnades i Norge. Från Högsta domstolen deltog ordföranden Anders Eka och avdelningsordföranden Gudmund Toijer.

31 augusti–1 september

Ordföranden Anders Eka deltog vid en konferens i Haag, Nederländerna som arrangerades av Europadomstolen, Belgiens konstitutionsdomstol, Luxemburgs konstitutionsdomstol och Högsta domstolen i Nederländerna.

14–15 september

Avdelningsordföranden Gudmund Toijer deltog vid en konferens i Brno, Tjeckien som anordnades av Högsta domstolen i Tjeckien.

19–21 september

Justitieråden på avdelning 1 och kanslichefen Jens Wieslander besökte Strasbourg och Europadomstolen och flera av institutionerna under Europarådet.

25 september

Högsta domstolen besökte Södertörns tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Petter Asp, kanslichefen Jens Wieslander, justitiesekreteraren

Bild från Högsta domstolens prejudikatseminarium den 14 november.

Joel Samuelsson

Professor

Ginta Ahrel

Advokat

Hanna Hallonsten, beredningsjuristen Lovisa Heldring, domstolshandläggaren Therese Johansson och administrativa fiskalen Peder Mühlenbock.

25–26 september

Kanslichefen Jens Wieslander deltog vid ett möte för kanslicheferna i de nordiska högsta domstolarna. Mötet arrangerades i Stockholm, gemensamt av Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen.

26 september

Högsta domstolen tog emot ett besök från Albanians konstitutionsdomstol. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Stefan Reimer och administrativa fiskalen Peder Mühlenbock.

2 oktober

Högsta domstolen besökte Eskilstuna tingsrätt. Från Högsta domstolen deltog justitierådet Anders Perklev, beredningschefen Claes Söderqvist, justitisekreteraren Jenny Engvall, beredningsjuristen Amanda Adolffson, domstolshandläggaren Charlotta Luthman och administrativa fiskalen Oskar Persson.

9 oktober

Ordföranden Anders Eka deltog vid 75-årsjubiléet för Hovrätten för Västra Sverige.

11–12 oktober

Ordföranden Anders Eka deltog vid 2023 års regionala domardagar i Sundsvall som arrangerades av Hovrätten för Nedre Norrland.

17–19 oktober

Justitieråden på avdelning

2 och beredningschefen Claes Söderqvist besökte Strasbourg och Europadomstolen och flera av institutionerna under Europarådet.

19 oktober

Kanslichefen Jens Wieslander deltog vid invigningen av Göta hovrätts och Kammarrätten i Jönköpings nya lokaler.

20 oktober

Justitierådet Anders Perklev deltog vid invigningen av Malmö tingsrätts, Förvaltningsrätten i Malmös och Hyres- och arrendenämnden i Malmös nya lokaler.

9–11 november

Ordföranden Anders Eka deltog vid en konferens i Wien, Österrike, som arrangerades av Network of the Presidents of the Supreme Judicial Courts of the European Union. På programmet stod bland annat frågor om mänskliga rättigheter och artificiell intelligens. Vid konferensen utsågs Anders Eka till ny president för nätverket under de två kommande åren.

10 november

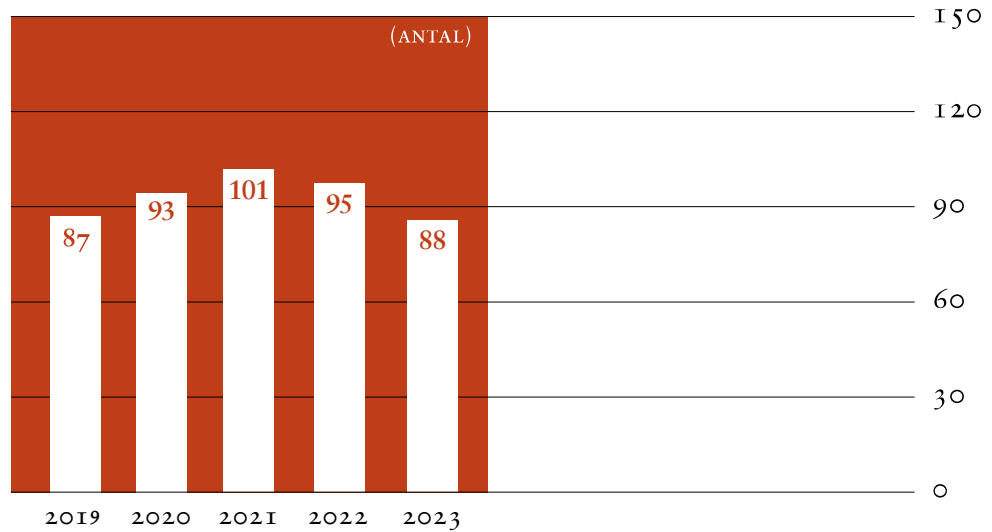
Avdelningsordföranden Gudmund Toijer deltog vid en konferens i Bryssel på inbjudan av EU-kommissionären Didier Reynders.

14 november

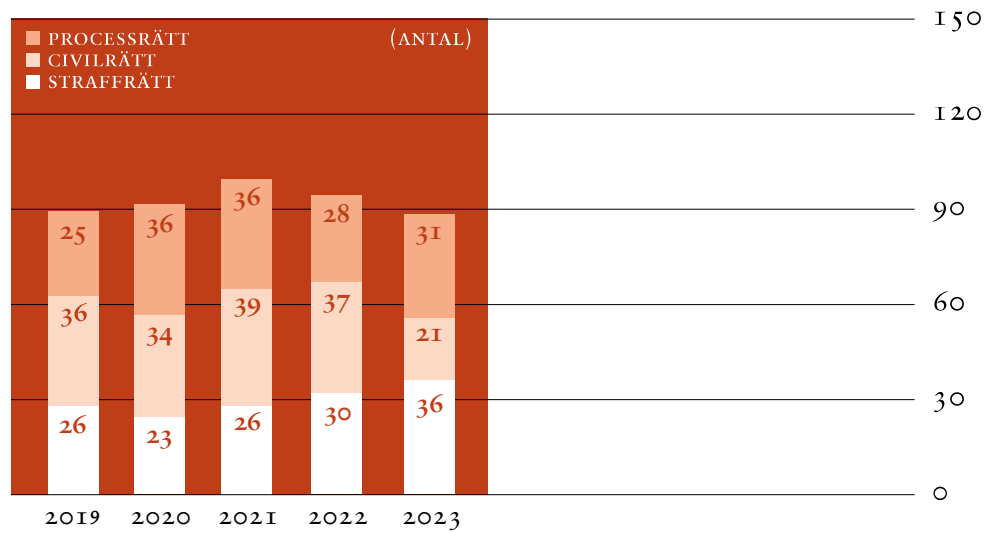
Högsta domstolen anordnade ett prejudikatseminarium med inriktning mot förmögenhetsrätt. Vid seminariet deltog ett 40-tal inbjudna gäster från domstolar, advokatkåren, universitet samt organisationer och bolag.

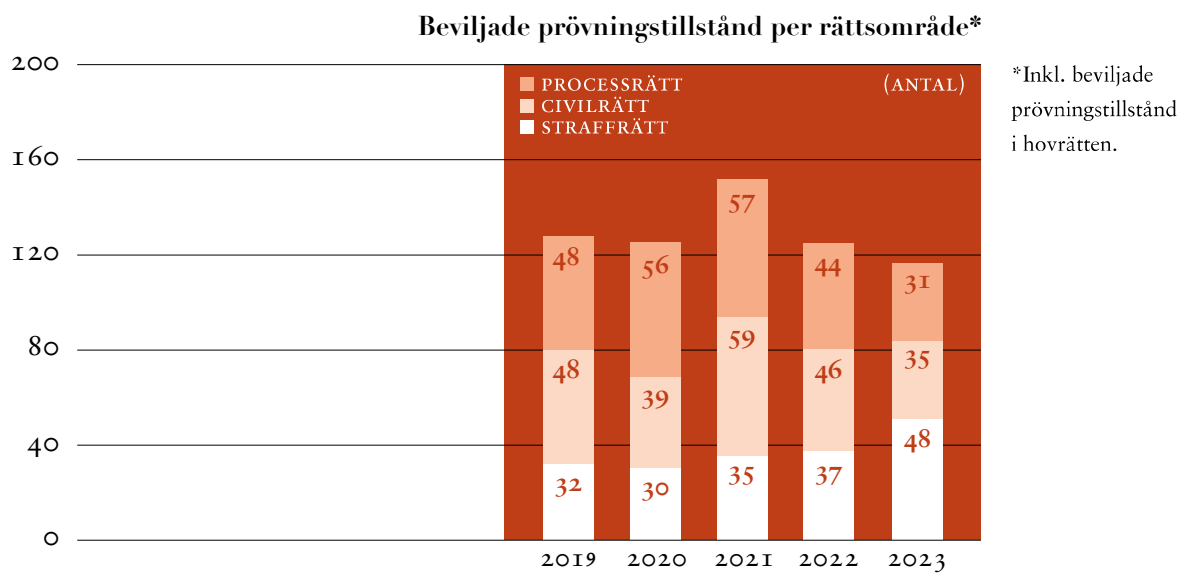
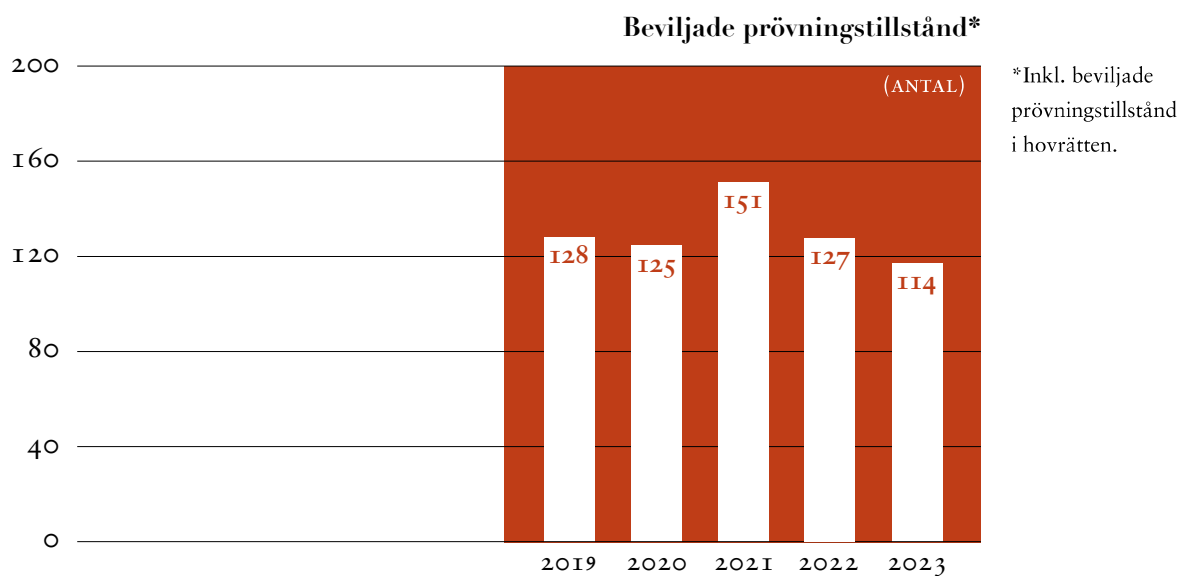
STATISTIK

Prejudikat

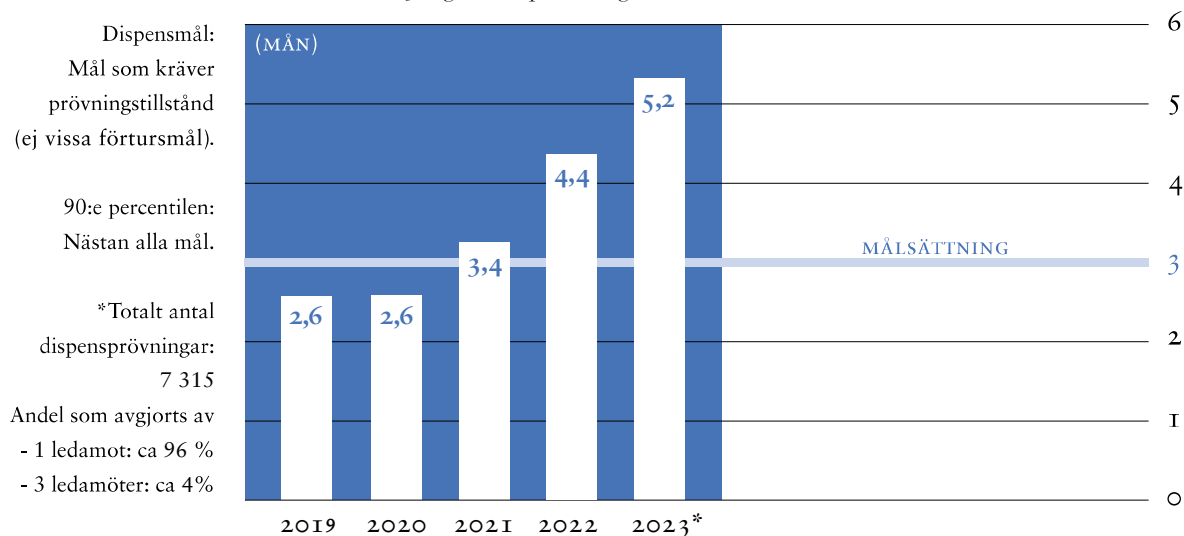
Prejudikat per rättsområde

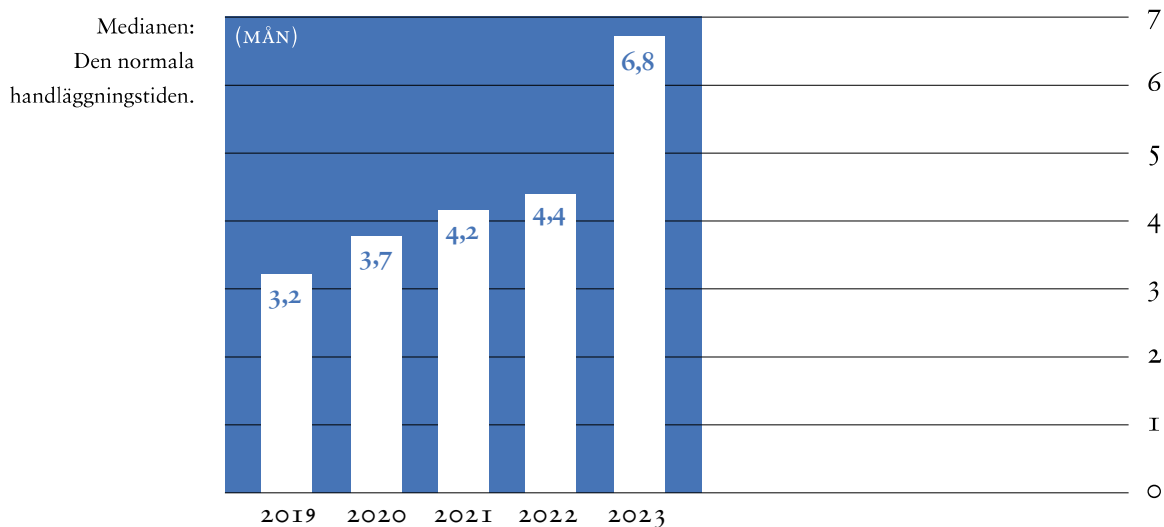

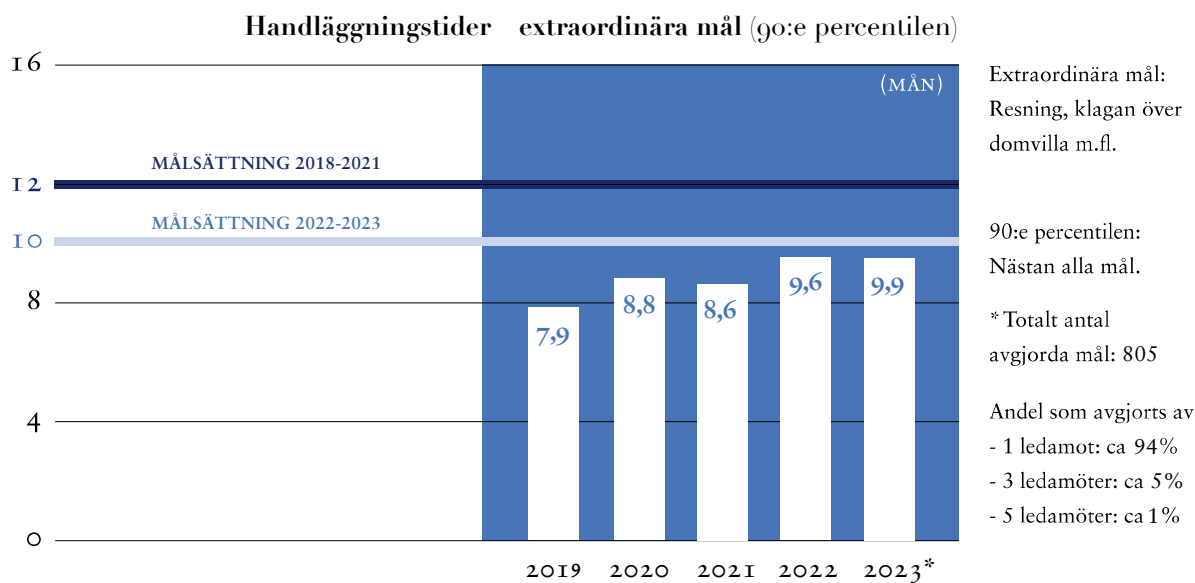
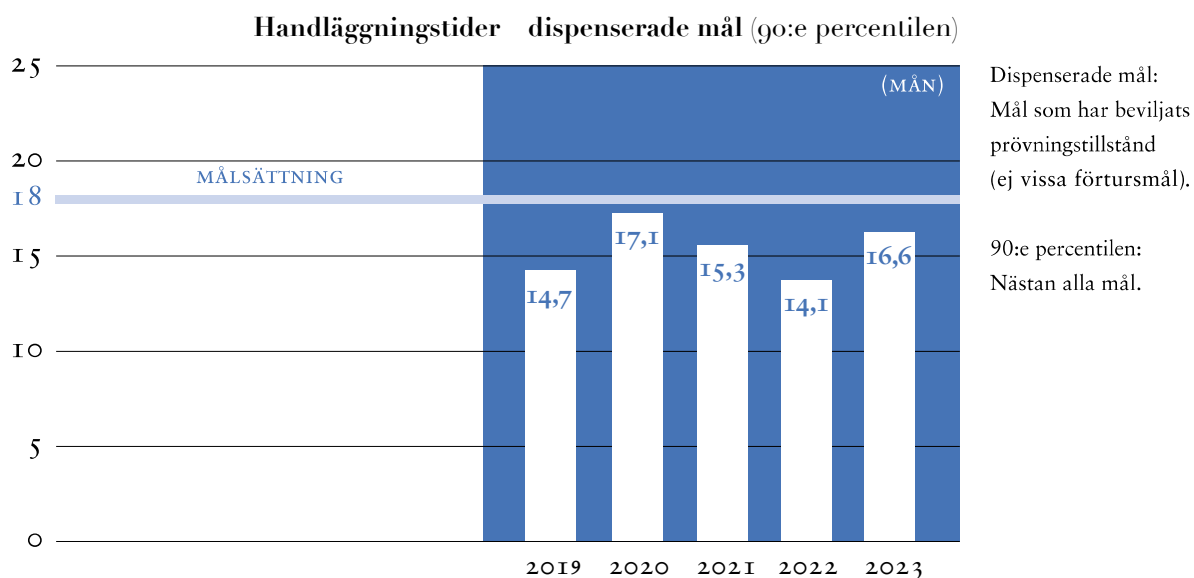
Handläggningstider dispensmål (90:e percentilen)

Tid till beslut i frågan om prövningstillstånd

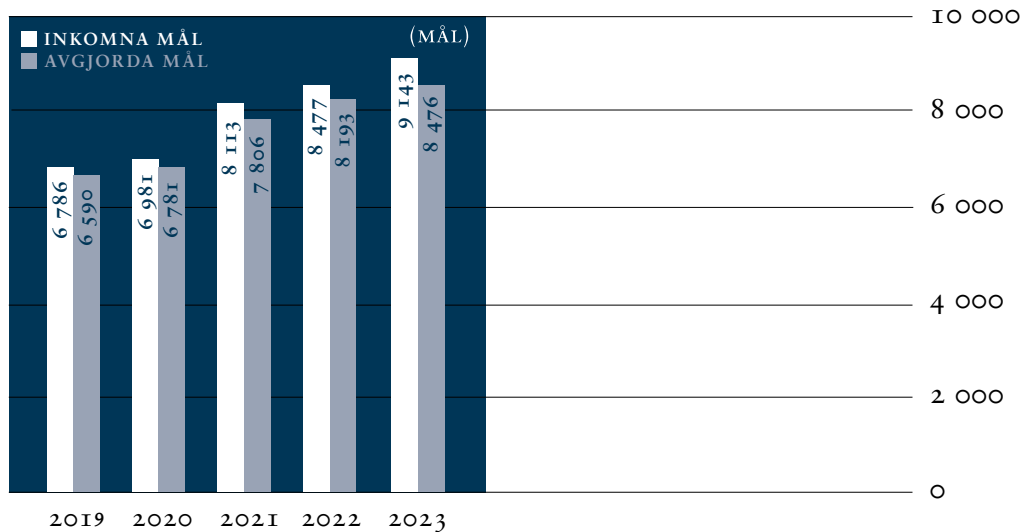

Handläggningstider tid till beviljade prövningstillstånd (medianen)

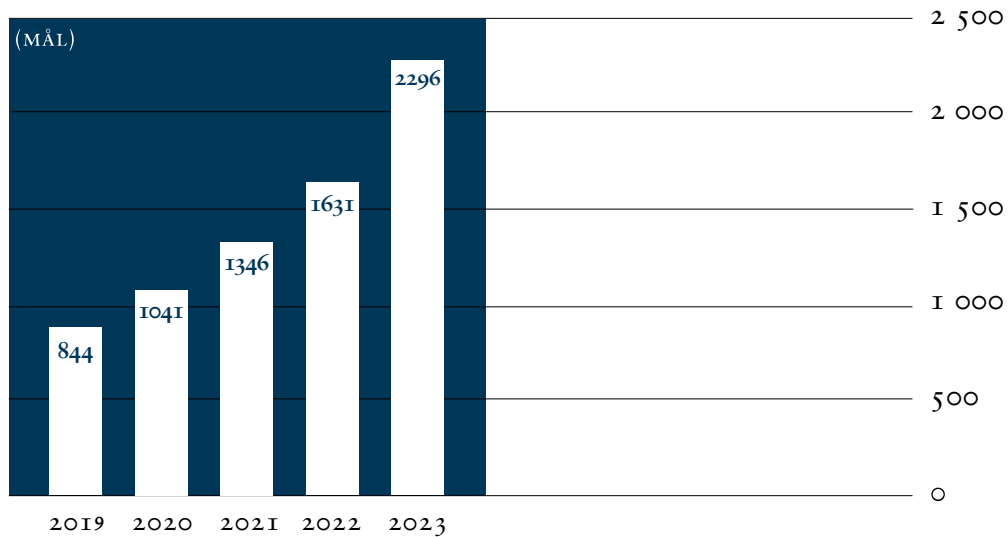

Totalt antal inkomna och avgjorda mål

Totala balanser

Högsta domstolens ledamöter

ANDERS EKA	FÖDD 1961	LEDAMOT SEDAN 2013, ORDFÖRANDE SEDAN 2018
GUDMUND TOIJER	FÖDD 1956	LEDAMOT SEDAN 2007, AVDELNINGSORDFÖRANDE SEDAN 2016
AGNETA BÄCKLUND	FÖDD 1960	LEDAMOT SEDAN 2010
SVANTE O. JOHANSSON	FÖDD 1960	LEDAMOT SEDAN 2011
DAG MATTSSON	FÖDD 1957	LEDAMOT SEDAN 2012
STEFAN JOHANSSON	FÖDD 1965	LEDAMOT SEDAN 2016
PETTER ASP	FÖDD 1970	LEDAMOT SEDAN 2017
MALIN BONTHRON	FÖDD 1967	LEDAMOT SEDAN 2017
ERIC M. RUNESSON	FÖDD 1960	LEDAMOT SEDAN 2018
STEFAN REIMER	FÖDD 1962	LEDAMOT SEDAN 2019
CECILIA RENFORS	FÖDD 1961	LEDAMOT SEDAN 2019
JOHAN DANELIUS	FÖDD 1968	LEDAMOT SEDAN 2020
JONAS MALMBERG	FÖDD 1962	LEDAMOT SEDAN 2022
CHRISTINE LAGER	FÖDD 1962	LEDAMOT SEDAN 2022
ANDERS PERKLEV	FÖDD 1960	LEDAMOT SEDAN 2023
MARGARETA BRATTSTRÖM	FÖDD 1966	LEDAMOT SEDAN 2023

Postadress: Box 2066, 103 12 Stockholm
Besöksadress: Riddarhustorget 8, Stockholm